

Basisstof 1 Je omgeving waarnemen**zintuig**

een orgaan dat op prikkels reageert

prikkel

een invloed uit de omgeving op een organisme

zintuigcellen

cellen in de zintuigen die zijn aangesloten op zenuwen

impuls

elektrisch signaal dat van de zintuigen door zenuwen naar de hersenen wordt geleid

zintuigstelsel

alle zintuigen samen

warmtezintuigen

organen in de huid die reageren op temperaturen warmer dan de huid

koudezintuigen

organen in de huid die reageren op temperaturen kouder dan de huid

drukszintuigen

organen in de huid die reageren op druk

tastzintuigen

organen in de huid die reageren op lichte aanrakingen

pijnpunt

uiteinde van bepaalde zenuwen waarmee je pijn waarneemt

Basisstof 2 De huid**opperhuid**

bovenste laag van de huid die bestaat uit de hoornlaag en kiemlaag

hoornlaag

bovenste laag van de opperhuid die bestaat uit resten van dode cellen

kiemlaag

onderste laag van de opperhuid die bestaat uit levende cellen

talgklieren

klieren in de haarzakjes die talg produceren

lederhuid

onderste laag van de huid waarin zintuigen, pijnpunten, haarspiertjes, bloedvaten en zweetklieren liggen

zweetklier

klier die zweet produceert

doorbloeding

bloed dat door de bloedvaatjes stroomt

brandwond

een beschadiging van de huid die wordt veroorzaakt door warmte, een chemische stof of elektriciteit

Basisstof 3 Oren en ogen**gehoorzintuigen**

organen in het oor die reageren op geluid

oorschelp

onderdeel van het oor dat trillingen opvangt

gehoorgang

onderdeel van het oor dat geluiden naar het trommelvlies geleidt

trommelvlies

onderdeel van het oor dat door geluiden in trilling wordt gebracht

oorsmeerkiertjes

kiertjes in de gehoorgang die oorsmeer produceren

trommelholte

met lucht gevulde holte achter het trommelvlies

gehoorbeentjes

deel van het oor dat trillingen van het trommelvlies doorgeeft aan een vlies in het slakkenhuis

slakkenhuis

onderdeel van het oor dat zintuigcellen bevat die trillingen waarnemen

gehoorzenuw

onderdeel van het oor dat impulsen naar de hersenen geleidt

buis van Eustachius

onderdeel van het oor dat de trommelholte met de keelholte verbindt

harde oogvlies

het witte gedeelte van het oog

iris

het gekleurde gedeelte van het oog

pupil

opening in de iris

hoornvlies

doorzichtig vlies aan de voorkant van de iris en pupil

traanklier

klier die traanvocht produceert dat beschermt tegen uitdroging en vuil in het oog

oogspieren

spieren die het oog in de gewenste richting draaien

glasachtig lichaam

de geleachtige massa in het oog

lens

onderdeel van het oog dat zich achter de iris en de pupil bevindt en dat ervoor zorgt dat je scherp kunt zien

vaatvlies

vlies met veel bloedvaten, dat zorgt voor voeding van een groot deel van het oog

netvlies

vlies in het oog waarin de zintuigcellen liggen

oogzenuw

onderdeel van het oog dat impulsen naar de hersenen geleidt

gele vlek

plaats in het centrum van het netvlies, waarmee je het scherpst met je zintuigcellen kunt zien

blinde vlek

plaats van het netvlies waar de oogzenuw het oog verlaat en waar geen zintuigcellen liggen

bijziend

alleen van dichtbij scherp kunnen zien

verziend

alleen in de verte scherp kunnen zien

holle lenzen

lenzen die bijziendheid corrigeren

bolle lenzen

lenzen die verziendheid corrigeren

Basisstof 4 Het zenuwstelsel**centrale zenuwstelsel**

deel van het zenuwstelsel dat wordt gevormd door de hersenen en het ruggenmerg

zenuw

bundel uitlopers van zenuwcellen omgeven door een beschermende laag

ruggenmerg

deel van het centrale zenuwstelsel dat impulsen vanaf de romp en ledematen naar de hersenen geleidt via zenuwen

klier

een orgaan dat bepaalde stoffen produceert

Basisstof 5 Gedrag**handelingen**

iets wat een organisme doet

gedragsketen

handelingen die elkaar in een vaste volgorde opvolgen, waarbij het effect van de ene handeling leidt tot een volgende handeling

respons

reactie op een prikkel

motivatie

de bereidheid te reageren op een prikkel

aangeboren gedrag

gedrag dat niet aangeleerd hoeft te worden

aangeleerd gedrag

gedrag dat ontstaat door te leren

sociaal gedrag

de handeling van een dier (of een mens) is een prikkel voor een handeling van een soortgenoot

signaal

prikkel of handeling bij sociaal gedrag

waarden

dingen die mensen belangrijk vinden in het leven

normen

gedragsregels waarvan veel mensen vinden dat je je eraan moet houden

observatie

feitelijk gedrag dat je waarneemt

interpretatie

wat jij denkt dat dit gedrag betekent

Extra stof 6 Regeling**hormoonstelsel**

alle klieren en organen die hormonen in het lichaam maken

hormonen

stoffen die de werking van bepaalde organen regelen

bloedsuikerspiegel

glucosegehalte van het bloed

eilandjes van Langerhans

hormoonklier in de alvleesklier die insuline en glucagon maakt

insuline

hormoon dat het glucosegehalte van het bloed laat dalen

glucagon

hormoon dat het glucosegehalte van het bloed laat stijgen

terugkoppeling

steeds bijsturen van een proces

adrenaline

hormoon dat wordt afgegeven door de bijnieren en ervoor zorgt dat het glucosegehalte van het bloed stijgt

Extra stof 7 Gehoorschade**volume**

sterkte van een geluid

blootstellingsduur

de duur dat je oor is blootgesteld aan geluid